

דוגמה אישית

הפעלה מתוך החוברת "ערכי יסוד במנהיגות והנהגה ציבורית במקורות ישראל"

מטרות הפעילות

להבהיר למשתתפים את חשיבות הדוגמה האישית בהתנהלות המנהיג.

אוכלוסיית יעד: תלמידי כיתות ט'-י"א

משך הפעלה: 45 דקות

מהלך הפעלה

שלב א' – אישי במליאה

כל משתתף מקבל דפים, כלי כתיבה ומעטפה שעל גבה כתוב:

"כעאני דן בצנין הדואמה האישית fe מנהיג, אני חושב צ'..."

כל משתתף משלים את ההיגד על גבי המעטפה.

המשתתפים מעבירים את המעטפות בכיוון השעון חמש-שש פעמים. כל משתתף קורא את הכתוב על המעטפה שהועברה אליו ומגיב לדברים. לאחר סבב זה, המעטפות חוזרות לבעליהם.

שלב ב' – קבוצתי

המשתתפים נחלקים לקבוצות בנות חמישה-שישה חברים.

כל משתתף מעיין בתגובות חבריו לרשום על מעטפתו ומציג בפני הקבוצה את ההיגד שכתב ואת התגובות העיקריות שקיבל. הקבוצה תקבל כרטיס מקורות וכרטיס משימה קבוצתית ותנהל דיון.

כרטיס משימה קבוצתית

א. מה אפשר ללמוד מהתגובות להיגדים?

ב. קראו את כרטיס המקורות שלפניכם:

- מהי **דוגמה אישית** של מנהיג על פי המקור שבידיכם?
- האם ביכולתכם לתת דוגמה למנהיג שנהג בדרך זו והשפיע?
- דב דרום כתב בספרו "אקלים של צמיחה" (ספריית הפועלים 1988):

"טוענים שהדוגמה האישית של המחנך היא נושא לחיקוי אצל החניכים... 'היה כמוני,

אני מופת להתנהגות שלך...' ההיבט הזה אינו מקובל עלי. אין למחנך זכות 'לעצב'

את חניכיו לפי צלמו הוא". חוו דעתכם: אילו יתרונות ואילו סכנות טמונים בחיקוי?

ג. בסיום הדיון בקבוצה, הציגו באמצעות הכלי המקוון padlet: מהי דוגמה אישית מצד מנהיג

ובמה חשיבותה על פי המקור שקראתם.

כרטיסי מקורות

כרטיס מקור 1

בראשית ימי בית שני, מונה נחמיה לפחת יהודה מטעם המלך הפרסי ארתחשסתא. נחמיה קיבל אישור מיוחד מהמלך לבנות ולשקם את ירושלים. הוא הגיע לירושלים, ובתושייתו הרבה התחיל לבנות עם העם, אנשי יהודה, את חומות ירושלים.

אך, סנבלט החורוני, טוביה העבד העמוני, גָּשָׁם הערבי והאשדודים התנכלו לבונים. "כִּי עָלְתָה אֲרוֹכָה לְחַמּוֹת יְרוּשָׁלַם כִּי הִחְלוּ הַפְּרָצִים לְהִסְתֵּם וַיִּחַר לָהֶם מְאֹד. וַיִּקְשְׁרוּ כָלֵם יַחְדָּו לְבֹא לְהִלְחֵם בִּירוּשָׁלַם וְלַעֲשׂוֹת לוֹ תוֹעָה (קַלְקוּל וְהַשְׁחָתָה)" (נחמיה ד, א-ב).

כוח הסבל לא עמד לאנשי יהודה. נוסף על כך, המתנכלים רצו להגיע בעורמה אל העם, להורגם ולהשבייתם ממלאכתם.

בעת זו, נחמיה הוכיח את מנהיגותו ואת אמונתו בצדקת הדרך. הוא הצליח להעביר את מסריו למנהיגים ולעם עצמו:

"וְאָרָא וְאָקוּם וְאָמַר אֶל הַחֲרִים וְאֶל הַסְּגָנִים וְאֶל יְתֵר הָעָם אֵל תִּירָאוּ מִפְּנֵיהֶם אֶת אֲדֹנָי וְהַגְדוּל וְהַפִּזְרָא זְכְרוּ וְהִלְחֲמוּ עַל אַחֵיכֶם בְּנֵיכֶם וּבְנֵיתֵיכֶם נְשִׂיכֶם וּבְתֵיכֶם" (נחמיה ד, ח).

דבריו הפיחו רוח חיים בעם ובמנהיגיו.

כדי שיוכלו לעמוד כנגד המתנכלים למעשיהם, הלין נחמיה את העם באתר שבו נבנתה החומה. ביום עבדו ובלילה שמרו על חומות העיר מפני המתנכלים. נחמיה המנהיג שימש דוגמה אישית. הוא הצטרף אל העושים במלאכה וסייע להם בבנייה ובשמירה. הדריכות הביטחונית היתה כה רבה שנחמיה ואנשיו לא הורידו את בגדיהם גם במנוחתם ובשנתם.

"וַאֲיֵן אֲנִי וְאֲחֵי וְנַעֲרֵי וְאֲנָשֵׁי הַמְּשָׁמֵר אֲשֶׁר אַחֲרַי אֵינְ אֲנַחְנוּ פּוֹשְׁטִים אֶת בְּגָדֵינוּ" (נחמיה ד, יז).

כרטיס מקור 2

לפני הכניסה לארץ ישראל, שלח משה, במצוות ה', 12 מרגלים לתור את הארץ ולהביא מידע למשה על אודותיה. 12 המרגלים היו מנהיגי העם, נשיאי השבטים, "ראשי בני ישראל המה" (במדבר יג, ג). בתום סיורם בארץ, עשרה נשיאים לא האמינו ביכולתו של משה להכניס את העם לארץ ישראל. "והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו" (במדבר יג, לא).

רק שני נשיאים חשבו אחרת: כלב בן יפונה, נשיא שבט יהודה, ויהושע בן נון, נשיא שבט אפרים.

"וַיְהִי כִּלְבֵּן כָּלֵב אֶת הָעָם אֵל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר עֲלֵה נַעֲלֵה וַיִּרְשְׁנוּ אוֹתָהּ כִּי יִכּוֹל נוֹכַל לָהּ" (במדבר יג, ל).

לאחר דבריו הקשים של הקדוש ברוך הוא כלפי העם ולאחר ביטוי רצונו להעניש את העם במכת דָּבָר, שתגרום למיתתם של רבים, פנה משה אל ה' וביקשו שיחוס על העם. ה' נעתר לתחינתו. עם זאת, העניש ה' את העם בעונש חמור. דור המדבר לא יוכל להיכנס לארץ ישראל – הארץ המובטחת.

בהמשך, אמר ה' למשה כי מנהיג כמו כלב יכול לשמש דוגמה אישית למנהיגות כי הייתה לו רוח אחרת, רוח המצופה ממנהיג.

כך נאמר בספר במדבר: "וְעַבְדֵי כָלֵב עֵקֵב הָיְיָתָה רוּחַ אַחֲרַת עַמּוֹ וַיִּמְלֵא אַחֲרָיו וְהִבְיֵאוּתִיו אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר בָּא שָׁמָּה וְזָרְעוּ יוֹרִישְׁנָהּ" (במדבר יג, כד).

כרטיס מקור 3

לפני כניסת בני ישראל לארץ, פנה משה לבני גד וראובן, אשר כבר הגיעו לנחלתם, בדרישה שסייעו לשבטים לכבוש את הארץ. "ויאמר אליהם משה אם תעשון את הדבר הזה אם תקלצו לפני ה' במלחמה ועבר לכם כל חלוץ את הירדן... ונכבשה הארץ לפני ה' ואחר תשובו והייתם נקיים מה' ומישראל" (במדבר לב, כ-כב).

המשפט: "והייתם נקיים מה' וישראל" מציין נורמה התנהגותית.

אנו למדים מהגמרא, בתלמוד הירושלמי, מסכת שקלים:

"אמר רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן: בתורה ובנביאים ובכתובים מצאנו שאדם צריך לצאת ידי הבריות כדרך שהוא צריך לצאת ידי המקום.

בתורה מניין? שנאמר: 'והייתם נקיים מה' ומישראל' (במדבר לב, כב).

בנביאים מניין? שנאמר: 'אל אלוקים ה'... הוא ידע' (יהושע נב, כב).

בכתובים מניין? שנאמר: 'וימצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם' (משלי, ג, ד).

רבן גמליאל שאל לרבי יוסי בר ר' בון: איזהו המחזור שבכולם?

אמר לו: "והייתם נקיים מה' ומישראל". (ירושלמי, שקלים פ"ג ה"ב)

כרטיס מקור 4

בתקופת השופטים לא היה שלטון מרכזי, כל שבט בישראל חי את חייו העצמאיים ונאבק בגורלו. בשעה קשה, כשהכנענים התנכלו לישראל, קמה מושיעה לעם: דבורה הנביאה.

"ודבורה אשה נביאה אשת לפידות היא שופטת את ישראל בעת ההיא והיא יושבת תחת תומר דבורה בין הרמה ובין בית אל בהר אפרים ויעלו בני ישראל אליה למשפט. ותשלח ותקרא לברק בן אבינועם מקדש נפתלי ותאמר אליו הלא ציוה ה' אלוהי ישראל לך ומשכת בהר תבור ולקחת עמך עשרת אלפים איש מבני נפתלי ומבני זבולון. ומשכתי אליך אל נחל קישון את סיסרא שר צבא יבין ואת רכבו ואת המונו ונתתיהו בידך. ויאמר אליה ברק אם תלכי עמי והלכתי ואם לא תלכי עמי לא אלך. ותאמר הלך אלך עמך אפס כי לא תהיה תפארתך על הדרך אשר אתה הולך כי ביד אשה ימכור ה' את סיסרא ותקום דבורה ותלך עם ברק הקדשה" (שופטים ד, ט-ט).

"ותשר דבורה וברק בן אבינועם ביום ההוא לאמור.

בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם, ברכו ה'.

שמעו מלכים האזינו רוזנים אנוכי לה' אנוכי אשירה" (שופטים ה, א-ג).

* אפשר להוסיף קטעים משירת דבורה לפי בחירת המנחה.

כרטיס מקור 5

לאחר מותו של אלכסנדר מוקדון, ניטש מאבק בין יורשיו על חלוקת ממלכתו. אנטיוכוס אפיפינוס קיבל את השליטה גם על ארץ ישראל. בגלל רדיפותיו הדתיות כלפי היהודים, כונה במסורת היהודית אנטיוכוס הרשע. הוא ניסה לכפות על היהודים את פולחן עבודת האלילים ולהעבירם על דתם. אנשיו הגיעו ליישוב מודיעין וניסו לשדל את מתתיהו המקבי (שהיה מנהיג באותה עת) בכסף, בזהב ובמתנות שיסכים להעלות זבח לאלילים. מתתיהו התנגד כי האמין בצדקת דרכו ואמונתו.

וכך כתוב בספר חשמונאים א:

"כאשר באו אנשי המלך הכופים על המעל לעיר מודיעים לזבוח לאלילים ורבים מישראל באו אליהם. ומתתיהו ובניו התאספו. אמרו אנשי המלך אל מתתיהו: ראש ונכבד וגדול אתה בעיר הזאת ובנים ואחים תומכים אותך. עתה בוא נא ראשון ועשה את מצות המלך כאשר עשו כל העמים ואנשי יהודה והנתרים בירושלים, ותהיה אתה ובניך מידידי המלך ואתם תכובדו בכסף, בזהב ובמתנות רבות".

ויען מתתיהו ויאמר בקול רם: אם כל העמים אשר בבית מלכות המלך ישמעו לו ויסורו כל אחד מעבודת אבותיו ויבחרו במצוותיו, אני ובני ואחי נלך בברית אבותינו, חלילה לנו מעזוב תורה ומצוות. לא נשמע לדברי המלך לסור מעבודתנו ימין ושמאל" (חשמונאים א, ב, טו-כא, בתרגומו של פרופ' א"ש הרטום)

כידוע, על פי המסופר בספר החשמונאים, מתתיהו משך אחריו את העם ומרד ביוונים.

שלב ג' – במליאה

דיווח הקבוצות באמצעות הכלי המקוון padlet (הסבר קצר על הכלי [padlet](#)):

מהי דוגמה אישית מצד מנהיג ובמה חשיבותה על פי מקורות ישראל?

*אם אין אפשרות להשתמש בכלי מקוון, אפשר לדווח בעל פה או בהצגת תוצרים על דפים או על

בריסטול.

שאלות לדין

1. במה חשיבותה של הדוגמה האישית מצד המנהיג?
2. לעיתים יש סתירה בין המסר המילולי של המנהיג לבין התנהגותו בפועל. מה הסכנה בכך?
3. כמנהיגים צעירים, מה תאמצו כדרך הנהיגה בעקבות פעילות זו?

